

KIRIK HAYATLAR

-HALİD ZİYA UŞAKLIGİL-

Açıklama ve Notlar

Selçuk Karakılıç

YAYIN NU: 1550

EDEBÎ ESERLER: 807

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NUMARASI: 16267

ISBN: 978-605-155-962-9

www.otuken.com.tr

otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Ayşegül Büşra Paksoy

Kapak Tasarımı: GNG Tanıtım

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ANA BASIN YAYIN GIDA İNŞ.SAN.VE.TİC.A.Ş
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk. Güven İş
Merkezi No:6/13, Bağcılar / İstanbul
Sertifika Numarası: 20699 Tel: (0212) 446 05 99

İstanbul - 2020

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

HALİD ZİYA UŞAKLIGİL, 1865'te İstanbul'da doğdu. Uşşâ-kizâdeler diye bilinen ve bir kolu İzmir'e yerleşen aileye mensup Halid Ziya, halı tüccarı Halil Efendi ve Behiye Hanım'ın oğludur. Halid Ziya, ilk eğitimine Mercan'daki mahalle mektebinde başlamış ve sonra Fatih Askeri Rüştiyesi'ne kaydolmuştur. Ancak babası Halil Efendi, Uşak'tan İzmir'e taşınınca eğitimine İzmir Rüştiyesi'nde devam eden Halid Ziya, Fransızca öğrenmiş ve Fransız edebiyatıyla ilgilenmiştir. Fransız edebiyatından çeviriler de yapmaya başlayan Uşaklıgil, 1886'da çıkarmaya başladığı *Hizmet* gazetesıyla iyiden iyiye tanınmıştır. Özellikle Fransızcadan telif ve çeviri romanlarıyla İstanbul'da adını duyuran Halid Ziya, *Mekteb* ve *Servet-i Fünûn* dergilerinde yazmaya başlamış, aynı zamanda farklı devlet kurumlarında memur olarak çalışmıştır. Fakat asıl şöhretini *Mai ve Siyah*'ın *Servet-i Fünûn*'da yayımlanmasıyla elde eden Halid Ziya, sonraki yıllarda Edebiyat-ı Cedide'nin en önemli romancısı olmuştur. Memuriyet hayatı boyunca farklı kurumlarda çalışan *Mai ve Siyah*'ın yazarı bir ara Reji Komiserliği'nde çalışmış, ardından Dârülfünun'da Batı edebiyatı tarihi ve estetik dersleri vermiştir.

Sultan Reşad'ın Osmanlı tahtına çıkmasından sonra İttihat ve Terakki hükûmeti tarafından Mabeyn Başkâtibi olarak sarayda görevlendirilen Halid Ziya, politikaya girmiş ve 1911'de Âyân Meclisi üyesi olmuştur. Mabeyn Başkâtibi görevinden ayrıldıktan sonra hatıralarını *Saray ve Ötesi* isimli kitapta toplayan Halid Ziya, dönemin iktidar partisi İttihat ve Terakki'nin görevlendirilmesiyle 1913'te Paris'e ve Bükreş'e, 1914'te ise tedavi için Almanya'ya gitmiştir. Yıllar sonra Yeşilköy'deki köşkünde inzivaya çekilen Halid Ziya, oğlu Halil Vedat'ın intiharından sonra *Bir Acı Hikâye* ismiyle bu trajik ölümü anlatmıştır. 27 Mart 1945'te İstanbul'da vefat eden Halid Ziya Uşaklıgil'in Türk edebiyatına bıraktığı seçkin eserlerden bazıları şunlardır:

Roman: *Sefile; Nemide; Bir Ölü'nün Defteri; Ferdi ve Şürekâsı; Mai ve Siyah; Aşk-ı Memnu; Kırk Hayatlar; Nesl-i Ahir.* **Hikâye:** *Bir Muh-tıranın Son Yaprakları; Bir İzdivacın Tarih-i Muaşakası; Deli; Bu muydu; Heyhat; Bir Yazın Tarihi; Küçük Fıkralar; Solgun Demet; Bir Şi'r-i Ha-yal; Sepette Bulunmuş; Bir Hikâye-i Sevda; Hepsinden Acı; Aşka Dair; Onu Beklerken; İhtiyar Dost; Kadın Peңgesi.* **Mensur Şiir:** *Mensur Şiir-ler; Mezardan Sesler.* **Hatıra:** *Kırk Yıl, Saray ve Ötesi, Bir Acı Hikâye.*

— Vedide! Vedide!

BU henüz perdeleri takılmamış evin içinde kendisini bir parça sokakta farz eden genç kadın saçlarının üstüne gelişigüzel dolanmış ince örtüsünü başından atamayıp kocasının sesine koştu ve onun kavî¹ darbelerle açmaya çalıştığı, boyaları henüz tamamıyla kurumamış, içi yeşil, dışı beyaza yakın mai² panjurun yanına yaklaştı. O zaman Ömer Behiç bu dolgun, taze kadın vücudunu, sekiz seneden beri hayatının bütün hislerine her vakit beraber bir refik³ olan bu kıymetli zevceyi⁴ şu saadet dakikasında daha ziyade yanında bulundurmamak isteyerek omzundan

* *Kırık Hayatlar*, Halid Ziya Uşaklıgil'in de mensubu bulunduğu *Servet-i Fünun* dergisinde, 23 Mayıs 1901-27 Şubat 1902 tarihleri arasında yayımlanmıştı. Ancak Sultan Abdülhamid döneminin Teftiş ve Muayene Encümeni ile Matbuat İdaresi, *Kırık Hayatlar*'da geçen bazı ifade ve cümlelerden rahatsız olmuş, ilgili bölümleri sansürlemiştir. Hal böyle olunca Halid Ziya, eseri dergiden çekmiş ve yayımlamıştır. Ancak Mütareke döneminde, *Vakit* gazetesi yazı işleri müdürlüğündeki arkadaşları araya girmiş ve eser, 23 Mart 1922-8 Temmuz 1922 tarihleri arasında yine aynı gazetede çıkmıştır.

Kırık Hayatlar, ilk defa 1924 yılında Orhaniye Matbaasınca kitaplaştırılmış, 1944'te ise yazarının sadeleştirmesiyle birlikte neşredilmiştir. Elinizdeki kitap, 1944 baskısı dikkate alınarak hazırlanmıştır.

¹ Güçlü

² Mavi

³ Arkadaş, dost

⁴ Eş, karı

tuttu. Hafifçe göğsüne çekerek nihayet açılan pencereden elini uzattı:

— Bak görüyor musun? Ne manzara! İşte geniş saharalar,¹ işte açık ufuklara karışan dağlar... Biraz ağaçsız, biraz yeşilliksiz, fakat satırların² garip irtisamları,³ nagehanî⁴ inkisarları⁵ burasını ağaçlardan ziyade, yeşilliklerden ziyade süslüyor. Ya güneş!.. İtiraf et ki, güneş burada daha başka türlü parlıyor. Bak bütün yaldızlanmış, sanki güneşten şeffaf bir gümüş şelalesi akıyor; havalarda, saharalarda beyaz bir alev kaynıyor.

Karısını biraz daha çekti. Dudakları, örtüsünün kenarından sarkarak hafif hafif titreyen saçlarına sürünürken yavaş, sanki bu saadeti başkalarından esirgemek isteyen bir sesle ilave etti:

— Oh! Bilsen, ne bahtiyarım! Ne derin bir bahtiyarlıkla bahtiyarım! Hem senin yanında anlıyor musun Vedide? Senin yanında işte böyle, omuz omuza, nefesin nefesimi okşayarak, ellerin ellerimi sıkarak, her gün böyle, her gün beraber...

Sanki daha yakın, onunla daha beraber olmak isteyerek karısını hep biraz daha çekiyordu; bu defa örtüsünü yavaşça açarak dudaklarıyla saçlarının arasından boynunu araştırdı:

— Oh sen, sen! dedi, hayatımın asıl saadeti biricik saadeti...

Vedide, ufak bir muaheze⁶ edası ile, gözlerini Şişli'nin bu mayıs güneşi altında azîm⁷ bir derunî haz ile göğüsleri kabara kabara taze bir hayat içinde uyuyor zannolunan saharalarından ayırmayarak sordu:

¹ Kır, ova

² Dış yüz

³ İzdüşüm

⁴ Ansızın

⁵ Kırılma

⁶ Paylama

⁷ Büyük

— Selma ile Leyla'yı unutuyor musun?

O birden cevap verdi:

— Lakin onlar, onlar da sen! Onlar bence senden başka bir şey değil ki... Senin vücudundan ayrılmış, senin ruhundan çıkmış, senin nefesinle büyümüş şeyler! Onları daha ziyade senin çocukların oldukları için seviyorum.

Babasının sözlerine bir nakarat yapmak istemiyormuşçasına, henüz hiçbir şey yerine konamayan bu yeni evde, bir ucu pencerenin demirine bir ucu kapının topuzuna bağlanarak muvakkat¹ bir yatak hâline getirilen hamağın² içinden, gündüz uykusunu henüz ikmal³ eden Leyla'nın sesi işitildi:

— Anneni, seviyo; be babacı, seviyo; abacı, seviyo; episini seviyo...

Vedide koştı:

— Ah! Sen hepsini mi seviyorsun? Anneni, bey babacığını, ablacığını, hepsini, hepsini mi seviyorsun? Bu mini mini yürek herkes için bir şeyler mi duyuyor?

Hamağın üzerine eğilerek onun pembe yanaklarından, tombul ellerinden öpüyor; içinden taşıp gelen bir saadet sevinciyle çocuğu hırpalayarak, bu küçük narin şeyi âdeta yorarak onu bir buse⁴ sağanağının içinde boğuyordu. Leyla velev hırpalanarak, velev yoğrularak, sevilmekten, öpülmekten mahzuz⁵, kesik kesik nefesiyle, sağanağın arasını da vakit bulmaya çalışarak nakaratını tekrar ediyordu:

— Anneni, seviyo; be babacı, seviyo; abacı seviyo; episini, seviyo...

Ömer Behiç, yaklaşmış, dudaklarında geniş bir saadet tebessümüyle bu levhayı⁶ seyrediyordu. Aman Ya Rabbi!

1 Geçici

2 İki ağaç veya direk arasına kurulan ağ yatak

3 Bitirme

4 Öpücük, öpme

5 Memnun

6 Tablo

Ne kadar mesuttu!.. Hayatında hiç kendisini böyle mesut hissetmemişti. İşte nihayet kendisini, karısıyla, çocuklarıyla evinde, kendi evinde görüyordu. Bu ev onun bütün hayatında emellerini hulasa¹ eden bir hülyaydı ki işte nihayet tahakkuk² etmişti. Birinci defa olarak hayatının bir gününü kendi evinde geçiriyordu, o kadar beklenen, o kadar süslenip bezenilen saadet saati işte buydu.

Kendi evi!..

Hayatının en uzak devrelerine kadar, hatırasını sevk etmekçe bu hülyayı bulurdu. Daha mektepteyken, sonra ameliyat için ecnebi³ şehirlerinden birinin fakir talebe⁴ odasında hülyaya zaman buldukça hep bunu düşünür, işte bu hayatı beklerdi. Biraz eğlenerek her genç erkek gibi biraz kadın kollarının arasında yuvarlanarak geçen şebabında⁵ hiç ciddi bir aşka tesadüf etmemişti. Pek çocukluğuna ait bir sevdâ hatırası vardı ki, yalnız onu düşünürken belki o zaman âşık olmuş bulunduğu zahip⁶ olurdu; fakat bu o derece uzak ve uzaklığıyla o derece silik bir hatıraydı ki sahih⁷ bir hüküm verecek kadar tafsilatı⁸ tahattur⁹ edemezdi. Bütün garam ve şega¹⁰ emellerini izdivaca¹¹ bırakmıştı; zevcesine hiç olmazsa bikir¹² ve pakize¹³ ruh ihda¹⁴ edecekti. Aşk saadetini izdivaçta bulacağına öyle bir kanaati vardı ki İstanbul'a

1 Özet

2 Gerçekleşme

3 Yabancı

4 Öğrenci

5 Gençlik

6 Bir düşünceye inanmak

7 Gerçek, doğru

8 Ayrıntı

9 Hatırlamak

10 Aşırı sevgi

11 Evlilik

12 El değmemiş, bakir

13 Temiz

14 Hediye verme

avdetinden¹ sonra onun için henüz mahdut² bir daire içinde küçük bir iştihar³ mukaddimesi⁴ başlar başlamaz hemen ilk zuhur⁵ eden izdivaç vesilelerinden birini yakaladı.

Vedide'yi küçük bir soğuk alınlığı içinde görmüş ve kendi kendisine ilk sözü:

— “İşte beni mesut edecek bir kadın!” olmuştu.

Tahmininde hiç aldanmamış, zevcesini şebabının o zamana kadar hiçbir yerde sarf olunmayan, zapt ve hapsedilen bütün garam istidadıyla⁶ sevmişti. İzdivaç onun için ateşli bir gençliğin şerareleri⁷ söndürülecek bir sükûn devresi değil, bütün sevda ihtiyacının külleri savrulacak bir inşial⁸ devresi oldu. Sonra çocuklar: Selma ile Leyla... Hemen ilk senesi Selma, altı sene fasıla⁹ ile Leyla... Bu ikincisi bir oğlan olsaydı belki daha ziyade sevinecekti; fakat saadetinin incilasına¹⁰ toz kondurabilecek şeyleri zihninden derhal silmek için onun fitratında¹¹ bir istical¹² meyli¹³ vardı. İkinci çocuğunu doğurmaktan biraz utanıyor görünen karısını hemen öperek:

— Ne zararı var? demişti, bunları çabuk gelin ederiz, o zaman oğullarımız da olur. Hem ben sana bir şey söyleyeyim mi bu senin için daha iyi! Damatlar için pekiyi ana olan kadınlar gelinler için...

¹ Dönmek

² Sınırlı

³ Şöhret

⁴ Başlangıç

⁵ Ortaya çıkma

⁶ Yetenek, yeti

⁷ Kıvılcım

⁸ Alevlenme

⁹ Ara

¹⁰ Parlaklık, aydınlık

¹¹ Huy

¹² Acele

¹³ Eğilim

Cümlesini ikmal¹ etmemiş sağ gözünü kırparak kesik kesik bir hande² ile ne demek istediğini anlatmıştı. Bu la-tifesinden o kadar memnundu ki artık bir erkek çocuğa malikiyeti³ düşünmedi bile... Üçüncü çocuğa ikisi de mu-halifti, onların üçüncü çocukları evleri olacaktı. Hayatın saadeti, emellerin tahakkuku bütünlük kesbetmek⁴ için bir bu kalmıştı.

İkisi de sekiz sene bu ev hülyasına gebe olmuşlar, onu ruhlarının meşimesinde sekiz sene beslemişlerdi.

Bugün Şişli'nin büyük caddesinde beyaz taş cephesiyle gülümseyen bu mini mini ev, bu neşve⁵ ile dolu mesut yuva onların ruhunda yavaş yavaş, her parçası ayrı ayrı, en ince, en hurda tafsilat ve teferruatına⁶ kadar birer birer, zerre zerre doğmuş, beslenmiş, büyümüşü.

Bu hülya ta ilk gecelerden başladı. Ömer Behiç o nadir damatlardan biriydi ki zevcesinin⁷ babasını, bu sağ kolla bacağı hafifçe mefluç⁸ mütekait⁹ ihtiyar askeri sevmemiş değildi. Annesini hatta seviyordu. Dünyada artık aralarındaki mesafe gittikçe, tabiatıyla vüsat peyda¹⁰ eden bir ab-ladan başka kimseye malik olmamak kimsesizliğine mu-kabil¹¹ buraya hemen ısınmıştı. Fakat zevcesinin ailesiyle kolayca hâsil olan bu irtibat onu sırf kendisine ait bir aile hayatı hülyasından men edemiyordu.

Bir ev onun nazarında hayat denilen şeyi bir müsaferet¹²

1 Tamamlamak

2 Gülüş, gülme

3 Sahip olma

4 Kazanmak

5 Sevinç

6 Ayrıntı

7 Karı, eş

8 Felçli

9 Emekli

10 Ortaya çıkmak

11 Karşılık

12 Yolculuk

mahiyetinden çıkararak onunla kendisi arasında münasebeti teyit edecek bir perçin hükmündeydi. “Bu benimdir, benim, yalnız benim” diyecek bir avuç toprağa malik olmak onun nazarında öyle bir haz, öyle zevkine payan¹ olmayan bir saadetti² ki bu tahakkuk etmeyecek olsa hayatını nakıs³ kalmış bir rüya, mevcudiyetini sakat doğmuş bir cenin⁴ zavallılığına indirecekti.

Ve sekiz sene, gittikçe teyyüd⁵ eden iştiharının⁶ kazançlarını, vârislerine hasreden⁷ cimri bir baba tasarrufuyla, hep o emelin husulüne⁸ vakfederek, hayatta kendisine nasip olacak o bir avuç toprağı aramış, orada kurulacak yuvanın zihninde resimlerini çizmişti. Daha o vücut bulmadan onun hayalinde bir vücuda, bir şekil ve heyete⁹ malikti¹⁰. Gözlerini kapayınca zarif, hoş, kâğıttan oyulmuş gibi ince şehnişini¹¹ ile, beyaz taştan cephesiyle, parmaktan geçildikten sonra binanın önünde münakkaş¹² bir halı parçası şeklinde duran mini mini bahçecikten kıvrılarak tırmanmış mermer merdivenle kendi evini görürdü. Şişli’de o bir avuç toprağı edindikten sonra ara sıra önünden gelip geçerken hayalinde bu derece vuzuh ve kuvvetle mevcut olan şeyin orada yokluğundan ufak bir hayret duyardı.

Bütün bir evde saklanacak şeyleri mermer merdivenin

¹ Son

² Mutluluk

³ Noksan

⁴ Çocuk

⁵ Kuvvetlenme

⁶ Şöhret

⁷ Ayırmak

⁸ Meydana gelmek

⁹ Dış görünüş

¹⁰ Sahip

¹¹ Balkon

¹² Resimli, işlemeli

bir tarafından açılan kapısıyla zemin katına yerleştiriyor, sonra asıl evin kapısına girince kendisini geniş bir mermer sofada buluyordu; buraya zarif saksılarla çiçekler, yapraklar yığacak, yer yer yeşillikler içine saklanmış kafeslerle kuşlar, hususıyla¹ kanaryalar koyacak ve her gün hayatın acılıklarıyla ezilip hırpalandıktan sonra evine gelince burada kendisine koşan karısının, boynuna sarılan, dizlerine tırmanan Selma'sının, Leyla'sının arasında öldürücü ıstıraplarla geçmiş bir günün sızılarını dinlendiren bir hasta hazzıyla, kanaryaların başının üstünden yağın şakırtılarıyla, çiçeklerin, yaprakların, yüzünü, saçlarını okşayan buseleriyle dinlenecek, ruhunda mustarip beşeriyetin² anîf³ temaslarından kalan lekeler bu saadet ve neşve⁴ muhitinin⁵ saf havasıyla yıkanacaktı.

Asıl o zaman burada yıkandıktan sonra evine girmiş olacaktı. Çalışma odası, bütün o tababete⁶ ait, vakur, mehib⁷ heyetleriyle⁸ etrafa ağır bir ciddiyet havası serpen kitapları, temiz, parlak, zarif fakat insanı üşüten aletleri ile beraber bu ilk katın cephesinde bulunacaklardı. Yemek odası evin arka cephesini boydan boya işgal edecek ve buradan camlı bir kapıyla küçük bir kameriyeden sonra bahçeye inilecekti. Vedide'ye:

— Yazın bütün oracıkta yemek yeriz, derdi.

Sonra karı koca bu hülya sarayının geniş, münevver⁹ merdiveninden çıkarlardı. Burada evin bütün ön cephesinde misafir kabulüne mahsus bir oda yapıyorlardı. Burası her

¹ Özellikle

² İnsanlık

³ Şiddetli

⁴ Neşe, sevinç

⁵ Çevre, ortam

⁶ Tıp ilmi

⁷ Heybetli

⁸ Görünüş

⁹ Aydınlık, ışıklı

ikisinin icat kabiliyetine sonsuz bir küşayış¹ zemini olurdu. Burayı yeniden döşeyeceklerdi. Kanepeler, koltuklar, tabureler, markizler², hücreler³, geridonlar⁴ yığıyorlar, duvarları bin türlü hurda şeylerle, levhalarla, şallarla mini mini sanat eserleriyle, ipek ve nadir seccadelerle, gözleri şaşırtan, fikri bunaltan garip ufak tefeklerle örtüyorlardı. İkisinin de dükkânlarda, camekânların önlerinde uzun uzun tevakkufları⁵ olurdu. Böyle şurada burada zihinlerinde peylenmiş şeyler vardı. Sonra bir gün evvelce beğenilmiş mesela bir heykel yerinden kalkmış görülünce ufak bir hüznün duyarlardı. Bir vaka ehemmiyetiyle biri diğerine haber verirdi:

— Sorma! Bizim heykeli aşırılmışlar.

Bu aşırılan şeyleri için meçhul müşteri hakkında bir kin duyarlardı. Arada bir heveslerine mağlup olurlar ve evin sermayesine küçük küçük rahnelere⁶ açarlardı. Onların böyle birer birer alınmış, asıl yerlerine konmak zamanını bekleyerek saklanmış birçok ufak tefekleri vardı. En ziyade mağlup olan Ömer Behiç'ti. Bu meselede daha metin, nefsine daha hâkim davranan Vedide'den korkardı, hatta vicdanının üstünde saklanmış fiyatların kâzib⁷ günahı bile vardı.

Diğer bir meselede beyinlerinde fikir itilafı⁸ hâsıl olmuştu: Bu katın arka cephesinde biri küçük, diğeri büyükçe, aralarında bir aralık kapısı bulunacak olan iki oda ile, yukarı katın ön ve arka taraflarında yine böyle ikişer oda olacaktı. Yatak odaları nasıl tertip edilecekti?

1 Açılma, ferahlama

2 Arkalığı alçak veya arkalıksız koltuk

3 Kapısız oda

4 Küçük masa

5 Beklemek

6 Zarar

7 Yalan

8 Anlaşma

Ömer Behiç:

— Çocuklar Andelip Bacı'yla yukarıda yatarlar; diyordu. Vedide buna muvafakat¹ etmiyordu:

— Kabil² değil, derdi, yanımızda küçük odada onlar yatarlar, aralık kapıyı kaldırırız. Bacının çocuk bakacak hâli var mı? O da bir çocuk olmuş artık.

Bu meselenin hallini ev yapıp bittikten sonraya talik³ etmişlerdi. Nihayet bir gün nasıl oldu bilinemez, artık başlatmak için karar verdiler. Sermayelerine o kadar itimatları yoktu, bir sene daha beklemeye azmetmişlerdi, lakin o zamana kadar intizar⁴ devrelerine tahammül etmek için buldukları kuvvet bir gün, birden daha fazla beklenecek olan bir seneye karşı devam edememişti.

Ömer Behiç:

— Yavaş yavaş yaparız, diyordu. Para yetişmezse o zaman bekleriz.

Bu fikir o derecede cazipti ki Vedide, fıtratının⁵ metaneti⁶ sönüvererek, nihayet o kadar beklenen bu uzun intizar devresini bir sene ihtisar⁷ etmek zevkine mağlup oluvermişti.

O zaman Ömer Behiç için azim⁸ bir telaş başlamış oldu. Mimarlara koşuyor, saatlerce ev resimlerinin karşısında dalıyor, güzel cephelere tesadüf etmek emeliyle Moda'ya, Tarabya'ya, Büyükada'ya seferler yapıyordu, bina yaptırmış dostlarını saatlerce istintak⁹ ediyor ve türlü hummalı tereddütlerden, şüphelerden sonra o görülen resimleri,

¹ Uzlaşma

² Mümkün

³ Ertelemek

⁴ Beklemek

⁵ Yaratılış

⁶ Dayanma gücü

⁷ Kısaltmak

⁸ Büyük

⁹ Sorguya çekmek

tesadüf olunan binaları bir tarafa atarak kendi hülyasının beyaz taş cephesine, o kâğıttan oyulmuş kadar ince, zarif oyaya avdet ediyordu.

Karısından bir vaat almıştı: O müsaade etmedikçe Vedide gidip yapıyı görmeyecekti. Asıl maksadı ev büsbütün bittikten, hatta eşya taşınıp döşendikten sonra Vedide'yi, Selma ile Leyla'yı bir arabaya koyup oraya götürmek ve "İşte evimiz" demekti. Hatta yapının ilk zamanlarında Vedide'ye tafsilat bile vermemek için onun istintak eden gözlerinin karşısında kendi metanetinden pek de emin olamayarak dudaklarını sıkardı. Sonra bina yükselmeye, o hayal bir vücut kesbetmeye¹ başlayınca sabredemedi. Tozlara müstağrak², eve avdet ettikçe, daha yıkanmaya vakit bulmadan o gün üçüncü çocuklarının ne kadar büyüdüğünü haber verir, resimlerini yaparak en küçük tafsilatı bile unutmazdı.

Kışın yağmurlu günleri gelmeden çatı örtülmüştü. Fakat sermaye azaldıkça daha yapılacak şeylerin ehemmiyeti cesaretlerini kırıyordu. Kânunları³ yapıyı hemen tatil⁴ ederek geçirdiler; sonra şubatın, ara sıra mütekarrib⁵ baharın müjdesini getiren müşemmes⁶ günleri bu üçüncü çocuğun damarlarında taze dem cevelanı, bir büyümek, serpilmek hevesi uyandırmış oldu. Ömer Behiç kararını unutarak bir gün karısını oraya götürdü. Beraber iki muhasip⁷ ciddiye-tiyle yapılacak şeyleri düşündüler, sermayelerini hesap ettiler, sonra Vedide fedakârlık etti, nihayet para yetişmezse onun öteden beri hiç hoşuna gitmeyen üzüm salkımı

¹ Kazanmak

² Batmış, dalmış

³ Ocak ve aralık ayları

⁴ Ara vermek

⁵ Yaklaşan, yakın

⁶ Güneşli

⁷ Muhasebeci

biçiminde battal¹, berbat küpesini satacaktı. Vedide biraz utanarak başıyla imtina² eden kocasını kandırmak için:

— İşte hiç olmazsa yüz elli lira, diyordu. Sonra sen buna faiz olarak elli lira ilave edersin, bir tek taşlı küpe alırsın.

Bu şart ile Ömer Behiç rıza gösteriyordu. Artık karar verilmiş oldu. Peder beyle valide hanımın Erenköy'e nakli esnasında onlar da evlerine geçeceklerdi.

Nisanın son haftasında Ömer Behiç büyük bir haberle geldi:

— On beş gün sonra eve geçiyoruz.

O zaman nasıl taşınacaklarını düşündüler. Ömer Behiç muntazam bir kaide takip etmek istiyordu. Son çivi çakıldıktan, son fırça darbesi vurulduktan sonra evi temizletecek, muşambalarla kilimler ve halılar serpilecek, mutfak takımları gidip yerleşecek ve nihayet...

Burada kahkahadan kırışarak Vedide kocasını tevkif³ ederdi:

— Hangi perdeler, hangi kilimlerle halılar, hangi mutfak takımları, rica ederim?

Onlarda bu sayılan eşyadan hemen hiçbiri yoktu. Vedide gelin olurken babasının, vaktinden evvel hizmetinden çekilmeye mecbur olarak miralay⁴ mütekaribliğine⁵ mahsus maaşıyla ailesine ancak refahiyete mütekarib bir maişet⁶ ihzar⁷ edebilen bu eski askerin lütfundan ziyade babadan kalma Beşiktaş'ta altında üç dükkânla bir eve, Erenköy'de geniş bir bağ içinde dar bir köşke malik olan annesinin lütfuna istinat edebilerek bir gelin odasıyla bir yatak oda-

¹ Kocaman

² Kaçınmak

³ Durdurma

⁴ Albay

⁵ Emekli

⁶ Geçim

⁷ Hazırlama

sından, birkaç parça mücevherle gümüşten başka bir şeye arzularını sevk edememişti. Bu sekiz senelik izdivaç devresi esnasında da onların bu sermayesine birçok lüzumsuz, faydasız şeylerden başka bir şey inzimam¹ edememişti.

Şu hâlde evleri boş kalacaktı, her şey yeniden yapılacaktı. Ömer Behiç pek nefis mefruşata², eski ve nadir eserlere emellerini sevk edemeyerek mümkün olan şeylerden ayrılmıyor, fakat bütün alınacak şeyleri nefis ve müntahap³ istiyordu. Beyoğlu'nda görülmüş mutfak takımlarından, bir yerde keşfedilmiş sofraya evanisinden⁴, Baker'in⁵ kilim döşemelerinden bahsediyor, karısına en hurda eşyaya kadar bir iştirah mahalli⁶ gösteriyordu. O zaman Vedide sıhhat ve saadetle dolu çehresini bir neşat⁷ ile örten handesiyle:⁸

— Ah! derdi, satılacak birkaç salkım küpe daha olsa...

Ömer Behiç hemen cevap verirdi:

— Hayır, hayır, bunlar hep yavaş yavaş, birer birer alınacak, yapılacaktı. Artık acele etmek için hiçbir sebep yoktu. Mademki şimdi bir evleri var, velev çıplak olsun, velev duvarları üryan⁹, odaları tehî¹⁰, merdivenleri kilimsiz, pencereleri perdesiz olsun, evet, mademki şimdi kendi evlerinin bacasından mini mini bir duman tütecek ve bu şehrin hayatı, havasında mevcudiyetinin burhanını¹¹

¹ Üstüne ekleme

² Döşemelik eşya

³ Seçkin

⁴ Kap kakac

⁵ Dönemin meşhur döşeme mağazası

⁶ Dükkân

⁷ Sevinç

⁸ Gülme, gülüş

⁹ Çıplak

¹⁰ Boş

¹¹ Delil, belge

tersim¹ ederek etrafa haber verecek ki şuracıkta bahtiyar bir ailenin kendi evlerinde, kendi ocaklarında namusu dairesinde kazanılmış tenceresi kaynıyor; asıl bu lazımdı. Ömer Behiç bu mütalaa² zemini üzerinde yorulmaz bir natuk³ olurdu. Onun için en büyük bir saadet, insanın kendi evinin kapısını kapayıp sürmeledikten sonra, hayatını bütün hariciden, bütün cihanın dağdağasından⁴ çelikten bir set ile ayrılmış görebilmektir. Ve bu ancak insanın kendi evinde, benliğinden, mevcudiyetinden bir cüzü⁵ olan kendi cihan köşesinde kabil⁶ olabilirdi. Evi, hayat ile onun kendi hayatı arasında öyle bir fasıl hat olacaktı ki birinin sefaletleri, ıstırapları, acıları, diğerinin neşe ve saadetini, huzur ve sükûnunu, safvet⁷ ve nezahetini⁸ gelip rencide edemeyecekti.

Bütün beşer hayatının elemleri hücum ederken her zaman ayakta bir kaya metanet ve muhkemiyetiyle⁹ duran bu evi anîf¹⁰ sadmelerle¹¹ sarsmak, yıkmak istedikçe onun henüz eşliğinde mecalden düşmüş meftur¹², âciz, daha ileriye gidemeyerek, fazla bir hamle için kuvvet bulamayarak düşüp sönecekti. Ve Ömer Behiç sıcak, asude bir odanın penceresinden fena bir kış gününün kar fırtınasını seyredencesine, kendi evinin sıcak ve sükûn veren âgûşunda¹³ hariç, hayatın kayıtsız bir seyircisi olacaktı.

¹ Resmetme

² Düşünce

³ Güzel konuşan

⁴ Gürültü patırtı

⁵ Bölüm

⁶ Mümkün

⁷ Safılık

⁸ Temizlik

⁹ Sağlamlık

¹⁰ Şiddetli

¹¹ Çarpışma

¹² Bıkmış

¹³ Kucak

Bu bir parça hodgâmlıktı¹, Ömer Behiç bunu itiraf ederek dudaklarını burar, sonra küçük bir mütalaa vakfesini müteakip ilave ederdi:

— Evet, fakat buna ihtiyaç var. Hodgâmlık, elbette öyle, inkâr mümkün değil. Fakat her gün, her dakika bütün tababet² hayatımda kalbimi zehirleyen mustarip beşerden sonra bu hodgâmlık, yalnız evimde geçecek birkaç saate ait olan bu hodgâmlık bir nevi ilaç değil mi? Aynıyla hastalarımaya verilen, onların ıstıraplarını tesliyetiyle³ teskin eden devalar kabilinden bir ilaç, bir müddet, birkaç saat uyutan, uyuşturan, insanı ıstırabından ayırarak bir müddet uyku beşiği içinde sallayan bir ilaç...

Sonra, meftun, bütün hayatının aşkını gözlerinde toplayan bir nigâh⁴ ile karısını sararak:

— İşte, derdi; o ilaç, sizler; sen, çocuklar ve ev...

Onun tababet hayatının içinde, nasıl mariz⁵ bir hassasiyet ile her gün eve hasta olarak avdetini gören Vedide kadınlığa mahsus bir şefkatin keşfiyle kendisinin de bu adam için müdavi⁶ bir tabip olması lüzumunu bulmuştu. Onun âdeti idi: Her gün daha soyunurken başlardı; hastalarını anlatırdı. Onlarla beraber hastalanarak, onlarla beraber dertlenerek, ağzından dökülen kesik kesik cümlelerle, birbirini kovalayan mütehadim⁷ kelimelerle, hayatın nimetleri için boğazında bir şehka⁸, bu sefaleti teskin ve tesliyeden âciz fen için bir gazap⁹ nidasıyla bütün gördüklerini söylerdi. Sonra onu bu hastalıkların, bu sefaletlerin

¹ Bencillik

² Doktorluk

³ Teselli

⁴ Bakış

⁵ Hastalıklı

⁶ İyileştiren

⁷ Saldırgan

⁸ Hıçkırık

⁹ Öfke

fevkinde¹ diğer bir şey, daha mühim, daha müthiş bir hastalık, daha zehirli, daha kötü bir sefalet, izdivaç âlemi ve aile hastalıkları, taşkın bir asab hassasiyetiyle çıldırtırdı. O zaman kendisini kaybeder, tababet hayatında zaruri olarak vâkif² olunan cemiyetin³ bütün o feci hacle esrarıyla bütün vücudu titrerdi.

Onda, böyle tedricle⁴, iki hüviyet, cismani ve manevi hastalıklara ağlayan iki tabip hüviyeti inkişaf⁵ etmişti. Mesleğinin yolunda yaralarını sararak cereyan eden bu iki nevi⁶ emraz⁷ içinde o malul⁸ düşerek bir şey yapamamaktan, iki eliyle iki tarafına avuç avuç şifa ve selamet serpememekten mütevellit⁹ isyan ile hırpalanmış, yorulmuş karısına gelir ve onu genç ve zinde kadınlığının, bahtiyar zevceliğinin içinde, yanakları sıhhatle mütemevviç¹⁰, gözleri saadetle münbasıt¹¹ gördükçe siyah bir geceden sonra muşşa¹² bir sabah temaşası hazzını duyardı.

Vedide dinleye dinleye onun gördüklerini bütün tanıyormuştu. Adeta bir müşterek muarefe¹³ hâsıl¹⁴ edilmiş dostlar hakkında malumat alırcasına ona sualler irad eder, filan ve filan hakkında havadis isterdi. Hatta hatve hatve¹⁵ takip olunan hikâyeler, maceralar vardı; her ikisi de bir

1 Üst, üstünde

2 Bilinen

3 Toplum

4 Yavaş yavaş hareket etme

5 Meydana çıkma

6 Tür, çeşit

7 Hastalık

8 Hasta

9 Meydana gelen

10 Dalgalanan

11 Mutlu

12 Parlayan, parıltılı

13 Tanıma

14 Elde etmek

15 Adım adım

hususî takayyütle¹ bu aile sergüzeştlerinin² müteakip³ safahatını⁴ tetkik⁵ ederlerdi.

Etrafında böyle birçok türlü acılarla, türlü gözyaşlarıyla, eninleriyle⁶ kırık hayatlar, biçare hasta, kimi şifa bulunamayacak yaralarla kemirilen, kimi hafî⁷ zehirlerle gizli gizli çürüyen hayatlar vardı. Onlar bu kırık hayatlar arasında kendi hayatlarının zinde ve tüvânâ⁸ saadetini daha celî⁹ bir hisle duyarak, kendilerini düşünen bir hazla, saadetlerinin leziz saatlerini nefis bir kevser¹⁰ içerisine, katre katre¹¹, süze süze, mest ve mahmur¹² yaşıyorlardı.

Nihayet bahtiyarlıklarının geniş bir hande incilası¹³ hükmünde beyaz cephesiyle evleri, oradan geçenlere gülümseyen evleri, bu mamur¹⁴ aile hayatının rifat¹⁵ ve izzetine¹⁶ bir burhan şeklinde yükselmişti.

Sabahtan beri birinci defa olarak evlerinin içinde oldukları hâlde sevinçten, şaşkınlıktan, biraz da beceriksizlikten mümkün değil yerleşemiyorlar, hatta yerleşmeye başlayamıyorlardı.

Vedide'nin babası, Mansur Bey, mefluciyetinden¹⁷ beri

1 Özen gösterme

2 Macera

3 Devam eden

4 Bölümler

5 İncelemek

6 İleme

7 Gizli

8 Güçlü

9 Açık

10 Hayat veren tatlı su

11 Damla damla

12 Dalgın

13 Parlama, parlaklık

14 Şenlikli

15 Yüce

16 Yücelik

17 Felçli

birden doğan fikirlerinden, hemen alınıveren ve herkese kabul ettirilen kararlarından olmak üzere mayısın parlak günlerini görür görmez birdenbire Erenköy'e taşınmak istemişti. Erenköy'e gidecek olan aile fırkası¹ ile Şişli'nin yeni ev sahipleri aynı günde Beşiktaş'tan ayrılmışlardı. Ömer Behiç bütün perşembeyi eşyayı göndermekle, Şişli ile Beşiktaş arasında birkaç sefer yapmakla geçirdikten sonra cuma sabahı bugün, eşyanın son bakiyeleriyle² Vedide'sini, Selma ile Leyla'sını bir arabaya bindirmiş, arkalarında Andelip Bacı'yı, aşçı Sabriye Kadın'ı, hizmetçilikle kullandıkları Sabriye Kadın'ın kızı İsmet'i taşıyan bir ikinci araba ile bütün yeni evin halkını getirip yeni yuvaya koymuştu.

Bütün ev halkı, başlarında Ömer Behiç, hiçbir işe yaramayarak, hiçbir şeyi alıp yerine koyamayarak, karışmış zihinleriyle, evin köşesine bucağına alışmamış ayaklarıyla şuraya buraya yığılan eşya kümelerinin arasında dolaşüyor; yarı açılmış bir hararın³ içinden çekilmeye başlanan yatak takımlarının, ipleri çözüldükten sonra açılıp boşaltılmaya vakit bulunamayan sandıkların üzerine ilişerek hiçbir iş görmeden yorulan bacaklarını dinlendiriyorlardı. Yukarıya çıkarılırken, hayır aşağıda kalacak diye merdiven ayaklarında bırakılmış iskemleler, bohçalar, hamalların yanlışlığıyla en yukarı kata kadar çıkarılan içinde kim bilir ne karışık şeylerle çamaşır sepetleri evin içinde basılacak yer, hele koşmaksızın duramayan Selma'ya dört arşınlık bir yer bırakmamıştı.

Onun için Selma da Beşiktaş'ta, büyük babasından gizlice, İsmet'in muavenetiyle⁴ toplanıp el sepetinin içinde büyük bir takayyüt ile getirilmiş gülleri yeni evin henüz toprakları çapalanmamış bahçesine dikmek bahanesiy-

¹ Aile fertleri

² Geri kalan

³ Kıldan dokunmuş büyük çuval

⁴ Yardım

le saatlerden beri içeri girmiyor, Sabriye Kadın'ın elinde dolu olarak gelip bugün öğleyin boşalan sefer tasının bir gözü ile toprakların içine yatırılıvermiş güllere bol bol su taşıyordu. İsmet itiraz ettikçe o:

— “Göreceksin, bak öyle tutacak ki, bir hafta sonra benim boyumda olacak” diyor, sonra da orada peyda¹ olan çamur gölünün içine baygın yapraklarını salıveren, melül², mahzun, boyunları bükük gülleri, bir hafta sonra Selma'nın boyunda bir fidan olabilmek ümidini paylaşamayarak gittikçe başları düşen bu çiçekleri annesine göstermek için bağıırıyordu:

— Anne! Görmüyorsun ki bahçeyi!.. Büyükbabam şaşacak, bizim bahçenin güllerine...

Evin içinde herkesten ziyade Sabriye Kadın iş görmüş, her yerden evvel mutfak yerleşmişti. Ömer Behiç hiç kimseye haber vermeden tasavvurlarından³ hiç değilse mutfağa ait olanını icra etmişti. Vedide'nin:

— Hiç düşünmüyoruz, nerede yemek pişecek? Suallerini:

— Hele bir kere taşınılsın da... Kabilinden müphem⁴ bir mukabeleyle⁵ geçıştirdikten sonra bugün eve gelir gelmez karısının elinden tutmuş, mutfağın bir kenarında duran üç sandıkla bir küfeyi göstererek:

— İşte demişti, yemeklerin nerede pişeceğini merak ediyordun. Bunlarda pişecek...

*

**

¹ Meydana gelmek

² Üzgün

³ Düşünce

⁴ Belirsiz

⁵ Karşılık

Vedide şimdi Leyla'yı hamaktan indirmiş, parmaklarıyla çocuğun terden ıslanmış, yüzüne yapışmış saçlarını tarayarak kocasına:

— Siz hâlâ yatakları bitirmezseniz çocuklar geceyi de hamakta geçirecekler, diyordu.

O, dolgun vücutlulara mahsus bir üşeniklikle her vakit ağır işleri kocasına bırakırdı. Ömer Behiç, arkasında yalnız bir gömlek, nihayet yukarı katta yapmaya karar verdikleri yatak odasını hazırlamak için saatlerle uğraşmış, aralık kapısını açık bırakmak suretiyle her zaman nezaret altında bulunduracakları çocuklara tahsis¹ olunan küçük odaya onların yataklıklarını kurmuştu. Kuvveti daha ileriye gide-miyordu. Bedeni işlemeye alışmamış olanlara mahsus bir gevşeklikle, ilk faaliyet hamlesi geçtikten sonra karısının yanında gecikiyor, açılacak denklere uzaktan bakarak:

— Artık ne kaldı? diyordu, şilteleri çıkarıp seriversek en mühim iş bitmiş olur.

Leyla annesinden kendisini kurtararak babasına koşmuştu. Mini mini kollarıyla bacaklarından kavrayarak pantolonunu öpüyor, etrafın sevincinden, taze ciğerlerini şişiren bu saadet havasından mütevellit bir muhabbet imbisatiyle²:

— Bebabacı! Bebabacı!.. diyordu. Sonra bu mukadde-meyi³ müteakip babasını kandırmak için ancak ensesine kadar dökülen düz siyah saçlarını dalgalandıran bir baş silkintisiyle sordu:

— A bacı nede? Bahçede? Ben de gidecem...

Sarılmakta devam ederek onu çeke çeke sürüklemek istiyordu. Peltek telaffuzuyla, onu kandırmak için gülümseyen parlak siyah gözleriyle, bütün bu küçük heyetiyle öyle sokulgan, öyle sevgili bir hâli vardı ki Ömer Behiç

¹ Ayırmak

² Ferahlama

³ Başlangıç

onu iki koltuklarından yakalayarak kaldırdı ve tombul yanaklarını mütevali¹ buselere örterek taşıtı:

— Ah! Nine kadın! Nine kadın! Babasının ninesi, mini mini ninesi...

Onu hep böyle severdi. Biraz fazla tombulluğuyla, biraz geç yürümüş olmaktan mütevellit ancak hiss olunur paytaklığıyla, hele yapmak istediği şey için başını sallayarak tuhaf bir muannit² vaz'ı ile hükümlü hükümlü “yapacam, gidecem, koşacağım” deyişinde, İsmet'in, eline geçen her şeyden yapıverdiği bebekleri ciddi bir vakar ile tutup sallayarak yine İsmet'ten sirayet³ eden bir telaffuz tarzıyla “Benim gızıma ninni” nakaratıyla ninni söyleyişinde, bu ninelige yaraşan, ona ter ü taze hurda bir nine hâlini veren öyle bir havası vardı ki bu kelime babasının diline kendiliğinden gelmiş, Leyla'ya yalnız babası tarafından istimal⁴ olunmaya mahsus bir âlem olmuştu.

Eve girer girmez ona bağıırırdı:

— Nine neredesin nine? O, karık⁵ ve peltek sesiyle cevap verirdi:

— Burada! Annecin yanında! Anneciğinin yanından ayrılmazdı. Hep koşmakla, oyunlarını hep dolaşarak, oradan oraya çırpınarak intihap⁶ etmekle mütehâllik⁷ olan Selma'nın hilafatına⁸, Leyla bütün sakin oyunlar bulur, kendisine annesinin yanından, onun havası muhitinden ayrılmayacak eğlenceler tertip eder ve yüreğinin sonu gelmeyen bir muhabbet nebeâniyle⁹ ikide birde onun kuca-

¹ Devamlı

² İnatçı

³ Geçen, bulaşan

⁴ Kullanılan

⁵ Kısık

⁶ Seçmek

⁷ Telaşlı

⁸ Aksine

⁹ Kaynaklanmak

ğına atılır, boynundan, yanaklarından, saçlarından öper, sonra kendisini sırayla çehresinin her tarafından öptürür ve Vedide onu doymak bilmeyen buselerle öperken Leyla mest olarak hazdan gözleri süzülürdü. Babası çocukta bu sokulganlık ihtiyacını onu henüz bir yaşındayken az kaldı ellerinden alıverecek olan bir zatürreeden mütevellit farz ederdi. O ne müthiş bir hatıraydı. Bir gün çocuk sütannesinin bir ihtiyatsızlığıyla bir seyran¹ esnasında birden çıkıveren bir müncevit² bir mart rüzgârına bir saat maruz kaldıktan sonra eve gelmiş ve hemen o gece hastalık başlamıştı. Nihayet onuncu gün karı koca Leyla'larını baygın, bitkin, sekerâta³ benzeyen tutuk nefesinin içinde boğula boğula gidiyor görmeye tahammül edemeyerek, öpmüşler, onunla veda etmişler, son vazifeyi artık başkalarına bırakarak uzakta bir odaya kaçmışlar, orada birbirini tesliye kuvvet bulamayarak birden başlarının üstüne düşen bu matem darbesinin sersemliğiyle ıstıraplarından saatlerce kıvranmışlardı.

Birbirine bir kelime söylemeyerek, evin en küçük bir hayat ihtizazından⁴ mana bekleyerek duruyorlardı. Ara sıra açılan bir kapı, yavaşça merdivenden inen bir ayak, sokak kapısının muhteriz⁵ çingırağı birer hususi ifade kesbediyordu⁶. Bir aralık odalarının kapısını hafif bir el açmış ve Salime Hanım, Vedide'nin annesi başını uzatarak:

— Gelsenize, demişti; çocuk kendisine geliyor.

O matemden sonra bu ne büyük bir sevinç olmuştu. Hastalığın şiddet kesbetmesinden başlayarak Leyla'sını tedaviye kuvvet bulamayan ve onu refiklerinden⁷ birinin

¹ Gezinti

² Donmuş, donuk

³ Sarhoşluk

⁴ Titreme

⁵ Çekingen

⁶ Kazanmak

⁷ Arkadaş

nezaretinde¹ bırakan Ömer Behiç'in bu dakikadan sonra bütün recüliyet azmi uyuşukluğundan silkinerek tekrar ayağa kalkmış, tekrar bu adama babalık sıfatı tabiplik sıfatının önünde silinmişti. Nekahet² devresi pekiyi gitmişti; fakat bu tarihten sonra daimî takayyütlerden müterekkib³ tedavi devresi ibtida⁴ etmiş oluyordu. En küçük sebepler çocukta pek büyük şeyler tevlit edebilirdi, hatta bir aralık çocuğun eski tonbalaklığa avdetinde gecikmesini görerek küsah⁵ illetine uğramasından korkmuştu. O zamandan sonra Leyla ufak tefek nezleden, öksürükten başka bir hastalık geçirmemişken bile hâlâ Ömer Behiç onun tombulluğuna tamamıyla mutemmit⁶ değildi. Onun için Leyla iki senedir türlü sihi takayyütler ve tedbirlerle muhattı.⁷

Etrafindakilerin üzerine titremesinden, ne zaman soğuk olsa evin içinde herkesten evvel onun düşünülmesinden, yediğine içtiğine hatta her zaman hastalığından bahsedilen büyük babasından ziyade kendisi için takayyüt olunmasından münbais⁸ bir baylanlık⁹ ve bu kadar endişeye sebep olmasının mükâfatını etrafindakileri sevmekle vermek lazım geleceğine hükmeden sabi¹⁰ mantığıyla hâsıl olmuş bir sokulganlık Leyla'nın başlıca hassası¹¹ olmuştu. Evin içindekilere hep birer "ci" ilave ederdi:

— Bebabaci! Anneci! Abaci!.. Yalnız bacıya ilave olunacak bir şey bulamamıştı. Onu hatır için sevdiği, dışsız

¹ Gözetim

² İyileşme süreci

³ Birleşmiş, birleşen

⁴ Başlama

⁵ Kemik hastalığı

⁶ Güvenmek

⁷ Kuşatılmış

⁸ Doğan

⁹ Şımarıklık

¹⁰ Çocuk

¹¹ Alışkanlık

çıkık çenesiyle öpmesine gücenmesin diye muvafakat ettiği belliydi. Ara sıra kendisini idare edemeyerek Andelip Bacı'dan kaçır, fakat sonra onun: "A, baksana, hanımım, benden kaçtı!" deyişine dayanamayarak nefsine cebr¹ ile, ağzını mümkün merteye uzak tutarak, yanağını bacının çıkık çenesine uzatırdı.

Babası bugün onu böyle, bugünün saadetinden daha ziyade taşan bir muhabbetle âdetâ emerek, somurarak öperken aşağıdan Sabriye Kadın'ın Selma'ya çıkışan sesi işitildi. Sabriye Kadın'la Selma'nın arası hiç iyi değildi. Bugün çiçeklerine su taşımak için içeri dışarı mütemadi² seferler yapan Selma nihayet mutfağın çinilerini o kadar çamurlara bulamıştı ki evvela pest³ perdeden homurdanmakla kanaat eden Sabriye Kadın, ince, kara kuru vücudundan nasıl çıktığına hayret edilen iri, kalın sesiyle Selma'nın yaramazlıklarını babasıyla annesine işittirmek için bağırırmaya başlamıştı:

— "Artık yaptıkların yetişir" diyordu; gül gibi taşları batırdın çıkardın. Nasıl çocuksun bilmem ki? Sabahtan akşama kadar didinirsin. Üstünü başını annen görmesin!

Sonra Selma'nın ince, yavaş sesiyle onu teskine çalıştığı anlaşılıyordu. Sabriye Kadın daha ziyade sesini yükselterek ilave ediyordu:

— Bari İsmet'e rahat ver de kız bir iş görsün. Senin sebebine benden yine dayak yiyecek.

Annesinin en olmayacak bahanelerle, her sinirine dokunan şeyin öfkesini, kendisini dizlerinin arasına kısıvrak bağlayarak yumruklamakla her gün çıkardığını tecrübe eden İsmet -on dört yaşında, annesine benzer, kara kuru, babasının bir gün Bursa'ya muzaf⁴ köyünden getirerek İs-

¹ Zorla

² Devamlı

³ Üst

⁴ Bağlı

tanbul'da aşçılıkla para kazanıp yine kendisine muavenet¹ için gönderen Sabriye Kadın'ın başına atıverdiği bu cılız kız- şu dakikada kim bilir evin ne tarafında büzülmüş, sinmişti. Selma yavaşça silinerek merdivenleri ağır ağır çıkıyor, çamur olmuş esvabıyla² birden annesinin yanına girmeye cesaret edemeyerek bir bahane arıyordu.

O bahaneyi sofada buldu. Taşınılırken en son hatıra gelen şeyi Ömer Behiç kendi eliyle bir kâğıt parçasına sarak Andelip Bacı'nın koltuğuna kıstırmıştı. Selma onu alarak odaya girdi, annesine bakmaksızın babasına hitap etti:

— Beybaba, bunu ne zaman yerine koyacaksınız?

Ömer Behiç birden tahattur³ edemeyerek soruyordu:

— O nedir, kızım? Nereden çıkardın?

Leyla ablasına yaklaştı, ellerini uzatarak kâğıdı açmaya çalışıyordu. O zaman sokak kapısının kenarına konacak olan sarı zarif levha⁴ görüldü. Ömer Behiç bunu çocukların elinden aldı, bir daha baktı:

“Ömer Behiç Dahili⁵ hastalıklar mütehasısı⁶”

Evet ev bununla itmam⁷ etmiş olacaktı. Onu, hassaten⁸ ihzar⁹ edilen yerine kendi elleriyle vaz¹⁰ edeceklerdi. Karısına:

— İşte her şeyden evvel yapılacak iş, diyordu.

Sonra çocuklarına:

— Haydi, dedi, siz de önüme düşün, bana yardım edersiniz...

¹ Yardım

² Elbise

³ Hatırlama

⁴ Tablo

⁵ İç

⁶ Uzman

⁷ Tamamlama

⁸ Özellikle

⁹ Hazırlama

¹⁰ Koyma, konulma

Bu levha¹ onun bütün hayatının zübdesi², mevcudiyetinin³ hücceti⁴ hükmündeydi. İsmi'nin altına o yarım satırlık cümleyi yazabilmek için nasıl yorucu, yıpratıcı hayat devrelerinden geçmiş; ara sıra ümitleri kırılarak, artık çalışmaya kuvvet bulamayarak aylarca devam eden keselanlardan,⁵ tekrar uğraşmak, çalışmak, bu boş hayatı bir şey olmakla doldurmak için uyanan heveslerden mürekkep⁶ o uzun azm ve say⁷ yıllarının silsilesini nasıl meşâkk ve mezahime⁸ göğüs gererek sürüklemişti... O bir küçük memurun oğluydu, çocukluğunda tahsili ittıratızsız⁹ geçmişti. Babası İstanbul'un her mevsimini başka bir yerde geçiren kiracılarından biriydi. Onun için semt değiştikçe çocuk mektep değiştirirdi. Oldukça büyümüş bir yaşa kadar babasının her dediğine hiçbir itiraz etmeksizin muvafakat gösteren Ömer Behiç nihayet bir meslek ihtiyarı¹⁰ için hazırlanmak lazım gelince kendi arzusundan başka bir şeyi dinlememekte inat göstermişti. O zamana kadar mutî¹¹ ve münkat¹² tab'ından başka bir şeye vâkıf olmadıkları bu çocukta birden bir azim ve meram sahibi tecelli¹³ edivermişti. Tabip olacaktı. Babası onu ahabından bir kalem mümeyyizinin¹⁴ himayesiyle ya dahiliyeye ya maliyeye inti-

1 Manzara, tablo

2 Öz

3 Varlık

4 Delil

5 Yorgunluk

6 Oluşan

7 Çalışma

8 Sıkıntı ve eziyetler

9 Düzensiz

10 Seçim

11 Uyan, itaat eden

12 Yumuşak başlı

13 Ortaya çıkma

14 Eskiden bir devlet dairesinde kâtiplerin yazılarını ve evrakı inceleyen memur.